Ч. 171 (12.537). Львів, вівторок 5. серпня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Світогляд і нерви.

Про реакцію польської преси на напад під Бібркою.

Львів, 2. серпня 1930.

Політичний розум, політичну зрілість кожного, хто зараховує себе до суспільно-політичного світа, пізнати найкраще в хвилинах, в яких напр. можна перевірити ступінь нервової ведути в істеричної жінки. Це ті хвилини, коли саме розум, коли саме зрівноважений політичний світогляд має станути вище потрясених нервів і заторкненого почування. В таких хвилинах, коли раптом сталася якась несподівана подія, можна найкраще і найпевніше переконатися, чи одиниця, тією подією заскочена, взагалі має вироблений громадсько-політичний світогляд і чи взагалі вона здібна реагувати рефлексами світогляду, а не — нервів.

Напад кількох членів революційної орґанізації на почтовий віз під Бібркою викликав у польській пресі відгук, який в жалюгідний спосіб засвідчив про ступінь політичної зрілости тієї преси, про рівень політичного розуму керманичів польської громадської опінії. Взагалі можна би сумніватися, чи мається до діла з політичним світоглядом, чи тільки з нервами. Очевидно, що й дискусії на площині нервів ми не провадили би. Але на наш погляд — тут змішане обоє: і світогляд і нерви. Часами воно гармонізує, але часами — доводить до абсурдів.

Ендецька, санаційна і т. зв. демократично-безпартійна львівська преса, себто будь-щобудь поважний відлам польської громадської опінії, зареаґувала на подію під Бібркою негайно і без ваґань: взиваючи в один голос польське громадянство до „реванжу“ в владу до репресій ...проти всіх маже категорій українських орґанізацій і установ, від „Пласту“ й „Лугу“ починаючи, а через українські гімназії на господарських інституціях кінчаючи. Колиб це був лише перший безпосередній відрух, можна би ще від біди пояснити його загально-людськими слабощами. Колиж однак погромницькі відгуки є і надалі голошені у характері політичних висновків, тоді можна лише сконстатувати, що польська преса, як керманич опінії свого громадянства, виявила страшенну вбогість, страшний примітивізм своєї політичної думки, а як виразник громадської опінії — надзвичайно кепсько свому громадянству прислужилася.

Центральним — і найбільш дивоглядним моментом у всій нинішній польській пресовій кампанії є тісне повязання події під Бібркою з рекомендацією програми репресій. Виходить, що коли би того нападу кількох молодих людей на почтовий амбулянс із 50.000 зол. не було, то питання доцільности тактики антиукраїнських репресій на ширшу мірку (ліквідація решти шкільництва, закриття леґальних товариств і орґанізацій і т. д.) було би ще, так мовити, дискусійне; однак після отого нападу — доцільність тої тактики не підлягає уже жадному сумніву! Виходить, що напад на почтовий амбулянс та смерть одного функціонаря поліції, заплачена тут-же смертю одного зі справників нападу, є такою важливою, переломовою подією, яка повинна заважити на засадничому напрямку національно-державної політики.

Правда, випадок під Бібркою, це — як каже і „Слово П.“ і „Ґазета Поранна“ (ґазети неприхильно взаємно настроєні) — був лише тою краплиною, що „перебрала мірку“. Значить, цією „міркою“ був цілий ланцюг попередніх террористичних актів УВО, в якому Бібрка була останнім звеном. Чиж у такому разі національно-державна політика має бути узалежнена від актів террористичної орґанізації? Нам здається, що для того, аби ця політика трималася тактики репресій, зовсім не треба не тільки нападу на почтовий амбулянс, але й взагалі УВО з усіми його попередніми актами террору й експропріяцій. Станіслав Грабський написав предінь цілий цикль статтей перед випадком під Бібркою, в яких доказував тезу про необхідність політики національної асиміляції українців, і то саме шляхом ліквідації усіх — політичних, суспільних, культурно-освітніх, господарських і харитативних — окремішних українських установ. І він зовсім не арґументував цієї тези — фактом істнування та діяльности УВО. Бо це його давня програма, яка нероздільно звязана з його цілим політичним світоглядом, скристалізованим у часах, коли ще довго-довго УВО на світі не було. І коли би УВО перестало істнувати — цей світогляд п. Грабського і його національно-асиміляційно-репресивна програма напевне теж не змінилася би! І Ст. Грабський є в порядку. Не в поряку є лише ті публіцисти, які перед якимось актом УВО є буцім-то проти політики репресій, а після такого акту — за тою політикою!

Взагалі дивне є відношення до таких орґанізацій, як УВО, тих самих орґанів польської преси в ріжний час, залежно від обставин. Раз — це, мовляв, орґанізація цілком одірвана, яка з життям „руского людзю“ нічогісінького спільного не має та складається з одиниць, які характеризується відомим стилем і відомими методами „Курерків“, „Слов“ і „Ґазет“, іншим разом знову УВО є ідентифікована з усім українським національним життям, а говорючи про вчинок УВО, говориться про всіх українців. Не вірите — на іншому місці найдете характеристичну квітку: як то вчора одна польська ґазета покликувалася на „Діло“, як на орґан, що з УВО не солідаризується, а нині називає „Діло“ буквально „півофіціяльним орґаном УВО“! Щож правдою — одно чи друге?! Так само треба рішитися: що таке УВО, який її характер і який звязок з українським національним життям у Польщі, себто — в ширшому масштабі — з національною проблємою у Польщі. Коли вирине питання, чи не мається тут до діла з якимось глибшим явищем, то треба булоб пригадать собі, що всякі глибші явища мусять мати якусь психольоґічну підставу. Тоді: яка це підстава, що її витворило? І далі: якими засобами можна би з отими психольоґічними премісами появи й еґзистенції таких підпольних орґанізацій боротися? Чи боротьба з ними по „асиміляційних“ рецептах“ Ст. Грабського булаб доцільна? Чи усунулиб оті психольоґічні преміси погроми укр. інституцій, до яких накликує „Слово Польске“? Хтож з українців — не тільки членів УВО! — сумнівається у тому, що однодумці „Слова Польского“ й „Львовского Курера Поранного“ могли би зробити погром і ще влада має силу українські установи позачиняти?! Але питання далеко складніше: Не в істнуванні чи не істнуванні „Пласту“, „Лугу“, „Сокола“, „Просвіти“, Рідної Школи“ і кооперативних установ, а в тому, чи від їхньої ліквідації покращалиб національні відносини в Польщі, чи менші труднощі стали би перед державно-національною політикою?! Чи тоді дійсно запанувала би тишина, якої ніякий більше напад не скаламутив би?

Орган Ст. Грабського відповідає на ці питання ясно: „так, коли не стане тих установ — не стане і УВО“. І орган Грабського є впорядку — бо така відповідь випливає з його світогляду. Чи таку саму відповідь дають і „демократичні“ орґани преси в роді „Ґаз. Поранної“? Навіщож соромитися свого світогляду — коли він і так ясний! (Ік)

Землетрус і три кардинали.

(З мого римського щоденника.)

Оповідав мені один отець духовний: — „Була, каже, одна така собі черниця, простенька, скромненька. Про себе багато не піклувалася, на солодощі не спокушалася; там вже на тім світі, надіялася, буде їй за те заплата. І от, одного дня померла і пішла її душа просто в рай. Прийняли. Тільки не так, як вона того сподівалася, — без усяких радощів особливих чи гостинности великої: впустили — тай годі! сама собі раду дай. Щойно вона десь там промостилася, аж чує — галас великий, юрба з усіх боків збігається, всі руками вимахують, один до одного радісно так говорять, „слава“ кричать і когось там попід руки ведуть, у почесному кутку саджають. Придивилася: якийсь кардинал! І сумно черниці стало, невже-ж, — думає, — і в раю не буде між нами рівности: мене, черницю, як зустріли, а його ось як зустрічають... Аж тут якийсь голос над нею: „бо вас-же, черниць, тут щодня кілька приходить, а кардинала за кілька століть може одного вдасться побачити... Не густо в раю на кардиналів...“

Так оповідав мені отець духовний.

А потім пояснював, чому то так трудно князям церкви до раю приходити.

А я, розуміється, лише слухав: що-б я міг до того додати?

Аж ось приходить землетрус у Південній Італії. Страшна це річ — землетрус! Тільки й надія в світі, що тверда земля під ногами. А коли і та виявляє себе непевною та починає зпід ніг утікати, людина почуває себе дуже ніяково: не знаєш, за що хапатися, за що триматися. Памятаю, як я був ще малим хлопцем, то з переляку, був на землю впав і до неї, як до матери рідної, тулився, руками за неї міцно тримався. А тут — як його за землю триматися, коли вона й сама не тримається?!

Вперше почув я землетрус десять років тому, тут-же в Римі. Тинк з мурів сипався, ліжко підо мною (бо це було в 7. рано) по підлозі сувалося і в повітрі якийсь жах стояв, що примушував сусідок моїх в одних сорочках на спільний коритар вискакувати. Маленький землетрус був, — ані жертв людських, ані хат повалених. А про те, ще з півроку, як по вулиці десь важкий автокар проїде, що від нього підлога тремтить, мимоволі на підвішену до стелі лямпу дивишся: чи не відхиляється, бо то є найбільш помітний знак.

Але коли приходить справжній землетрус, нема часу на лямпу дивитися. Нема часу і голову піднести. Так наче був і — нема!

Такий землетрус був тепер у Південній Італії: 3500 хат повалених, 2100 забитих, 4300 поранених. Деякі села — (бо землетрус прийшов власне крізь села та містечка) — цілковито зруй-

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 30. lipca 1930 r. Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 163 czasopisma „Dilo“ z daty Lwów dnia 26. lipca 1930 r. do Sygn. VI. I. Pr. 124/30 na posiedzeniu niejawnem w dniu 30. lipca 1930 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 25. lipca 1930 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma „Dilo“ Nr. 163 z dnia Lwów 29. lipca 1930 r. zawierającego w artykule pt.: „Kriwawi podiji w Snowyczach“ znamiona występku z § 300 uk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tegoż czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17 grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złp. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionego wyżej ustępu ma na celu fałszywemi przedstawieniami i przekręceniami faktów poniżyć organy policji państwowej odnośnie do ich czynności urzędowych do likwidacji zajść w Snowiczach, co odpowiada znamionom występku z § 300 uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. i §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.
Za zgodność: (підпис нечиткий).
starszy sekretarz.

новані. Трудно собі навіть уявити, що пережила — і досі переживає! — та нещасна людність, позбавлена своїх хат, своїх родичів, дітей, сестер, братів і батьків. Розпуки в руїнах ідуть далі і ще сьогодні часопис приносить звістку про малу дівчину, яку відкопали зпід руїн, де вона пробула більше трьох днів...

Уряди всіх країн засилають італійському урядови вислови співчуття і з усіх усюдів здіймається однодушний порив жалю для жертв стихійного нещастя. Папа, як повідомляє офіційний комунікат, незвичайно болюче вражений катастрофою, що впала на населення зруйнованих міст і наказує мельфійському епископатови організувати якнайскорше допомогу для населення, координуючи свою діяльність з діяльністю урядової організації...

Але в душах трьох італійських кардиналів землетрус знаходить особливу оцінку. Як повідомляє „Італія“ в Міляні, кардинал Шустер написав до своїх вірних: „Церква, в літургії, говорить про землетрус, як про бич у милосерній руці Небесного Вітця, котрий карає своїх синів, щоби покаялися. Отже нехай буде це нещастя братів спонукою для залишення гріха і навернення сердець до Господа“.

І кардинал Міноreті в Генуї: „Моральний розгардіяш, **особливо-ж безсоромна мода...** викликають божеські **корективи,** щоби ми ввійшли на шлях обовязку.

І кардинал Аскалезі в Неаполі, після молебня до св. Януарія з подякою, що врятував місто: „Але разом з подякою треба також подумати про усунення скандалів, що накликають на нас кари небесні. За наші скандали, ми терпимо на землі бич Господен...“

Іль Попольо ді Рома“ з цього приводу завважує: „Отже Бог, Небесний Отець, насилає землетрус, — що руйнує й убиває, — як бич, який знаходиться в Його милосерній руці; як коректив до безсоромної моди; як кару за світські скандали... Але як можливо, щоби такі культурні інтелекти, що певно мають у собі страх Божий, могли доходити до таких жорстоких концепцій! Щоби можливо було погодитися з цими їхніми словами, треба було би перш за все доказати, що наша країна, яку так часто навідують землетруси, є найбільш неморальна і безсоромна в цілому світі; треба було би довести, що сільське населення, простодушне і добре, покривдженої частини Італії, особливо визначалося своєю безсоромністю і гріховністю...“

— „Ми також знаємо, — продовжує фашистівський часопис, — образ караючого Бога, що виганяє бичем торговців з храму і палить вогнем Содому і Гоморру. Але, що за Содома і Гоморра кублилися в тих бідних хатах нашого працьовитого і плодовитого народу Півдня?! народу католицької віри, що поважає і перестерігає закон Божий, що зараз після катастрофи натовпом пішов у небезпечні зруйновані церкви, щоби виблагати у Господа вічне спасіння для мертвих і милосердя для живих...“

Всі кардинали закінчують свої посланія більш менш одноманітно: „Треба, — кажуть вони, знести **безсоромну моду** і повернутися до більшої святости життя“.

Так начеб-то, — зауважує далі „Іль Попольо ді Рома“, — Милосерний Господь вбиває безжалісно тисячі невинних людей, аби лише... продовжити у наших дівчат спідниці на 10 сантиметрів та відмінити вбрання до морської купелі! Того не може приняти ані наша католицька віра, ані наша людська льоґіка! З такою рацією можна було виправдати людину, що — для зварення яйця — палить цілу хату... Ні! перед лицем таких нещасть, як Вультурський землетрус, ми думаємо не про страшний гнів Бога Месника, а про стихійну силу бунтівничої природи... Бог інакше виявляється в нещастях. Він **рятує** з руїн(після кількох днів, невинну й забуту дитину. Він є близький до вояків, що перемагаючи втому і природний жах смерти і страшний запах вже зігнилого тіла, виносять на своїх руках трупи мертвих, щоби передати їх, згідно з приписами релігії, на християнський похорон. Він стає при ранених, що ними піклуються, залишаючи розкішні палати, побожні пані...“

Так пише фашистівський католицький часопис. Автор статті не має теольоґічної освіти і навіть не знає, чи навчання князів Церкви відповідає ортодоксальним поглядам про землетрус, як бич Божий, але **серцем** чує, що — небагато кардиналів в раю на тім світі і що велика буває там радість, коли який з них таки до раю достукається.

Евг. Онацький.

Вогнем палає Україна.

(АТЕ). Рига. Тут оголошено нові алярмуючі відомости про криваві заворушення і антирадянський терор у ріжних місцях СРСР. В артемівській окрузі на Україні селяни замордували секретаря комуністичної орґанізації і підпалили місцеву комуну та її склади збіжжа. У селі Грішіно селяни напали на рільничу комуну „Шлях до соціялізму“ й замордували керівника комуни Руденка та побили членів комуни. На Кримі населення підпалило комуну „Червоний Крим“ і виконало самосуд над членами комуни. В Острій Луці під Псковом селяни побили членів комуни, і ножами вбили інспектора комун, викрикаючи: „Маєш за колективізацію!“ Пятьох комуністів у безнадійному стані відвезено до лічниць. „Комуніст“ повідомляє про численні вбивства представників радвлади на Україні й твердить, що навіть діти українських селян підпалюють будинки рільничих колективів.

Бесідовського не пустили до Румунії.

Бувший радянський радник у парискому посольстві Бесідовський звернувся до румунського уряду з просьбою дозволити йому приїхати до Румунії і для тамошнього укр. населення й еміґрантів дати кілька викладів про СРСР. Румунська влада не згодилась на це і не впустила Бесідовського до Румунії.

Престольна промова анґлійського короля.

З Льондону подають, що дня 1. ц. м. на засіданні парляменту льорд канцлер прочитав королівську престольну промову, у якій король говорить з початку про закорд. політику Анґлії, евакуацію Надренщини, конференцію в Газі, морську конференцію й англійсько-египетський конфлікт. Король заповідає, що у вересні відбудеться анґлійсько-гіндуська конференція, яка остаточно вирішить справу Індії на користь індійського народу. Король говорить також про безробіття в Анґлії.

М-Р Є. Ю. ПЕЛЕНСЬКИЙ.

Осип Маковей.

СПРОБА ЛІТЕРАТУРНОЇ ОЦІНКИ.

(В пяту річницю смерти.)

(Продовження.)

IV. На дорогах епіки.

Від молодих літ пробує Маковей пера в ріжних ділянках поезії, за вимком драми. Спомини в деннику переплітаються нераз то ліриками, то сатирами, то оповіданнями і новелями. У деннику є їх кільканацять, звісно, невеличкої літературної вартости.

Обставини життя теж подекуди тронули Маковея до оповідань. Перше надруковане оповідання це „Менший брат. Образок виборчий“ — актуальна тема (1889). Це є перерібка з новелі Гайнріха Йосе[1]) Цьогож року у „Przyjacielu Ludu“ (1. ч.) випечатано Франкове оповідання, яке переклав Маковей на українську мову — може не без порозуміння з автором — і помістив у ційже „Буковині“. Після річної перерви (1890), коли-то Маковей нічого не оголошував, бо служив у війську, дістає місце в редакції „Діла“, по році в „Народній Часописі“, від квітня 1895 р. аж до заснування „Літературно-Наукового Вістника“ (грудень 1897) веде „Буковину“. Заняття в цих часописах, особливо у двох перших, де він відділ фейлетонів, сприяли писанню оповідань. Перейшов теж тут Маковей деяке вишколення, бо перекладав з чужих мов новелі, звичайно, добрих майстрів. Згадатиб хочби В. Гаршина, Ф. Копе, Ж. Кляреті, Ж. Клюбека, Ж. Ляметра, Ґ. Мопасана, королеву Наталію, Е. Ожешкову, І. Потапенка, М. Твена, Салтикова-Щедрина. Їхні оповідання переклав Маковей вже у першому році журналістичної практики. При цій праці, повільній і уважливій, він засвоїв собі неодин секрет новелістичної техніки.

Тоді приходить до слова і вишколюється обсерваторський змисл. Кожна подія, що чимнебудь була цікавіша від усіх інших буденних справ, ставала предметом його фейлетонів. Перший такий фейлетон вийшов у травні 1891 р. в „Ділі“ про якогось жидка, що писав українські вірші[2]). З того часу „Зоря“, „Діло“, „Народня Часопись“, „Буковина“, потому „ЛНВістник“ та „Руслан“, врешті знов „Діло“ час до часу приносили Маковееві фейлетони. Цінні вони не лише вірністю рисунку, даром влучного підмічання, дотепним висловом, образами і порівнаннями, але й сатиричним забарвленням. Сатира робила Маковееві фейлетони чимсь особливим у тодішній пресі: публика читала, але й хвилювалася ними. Деякі викликували навіть багато шуму-гамору, як прим. обвинувачення суспільности, що на все знайде гроші, лише не на книжку і часопис, п. н. „Нема грошей[3]), фейлетон, який передрукували майже всі часописи, або другий „Наші соколики“ і панни“[4]), що викликав живу виміну думок у часописах і окрему брошуру (О. Борковського).

Від фейлетону до оповідання, якого тема схоплена з життя — перехід недалекий. Перше таке оповідання видрукував Маковей у цьомуж 1891 р. у „Народній Часописі“. Це „Заробок на свята“. Великої літературної стійности воно не має. Перше добре продумане композиційно оповідання, з добре виведеними постатями і ситуаціями, з добре проведеною внутрішньою мотивацією та правильним постепенним розвитком акції, написане два або три роки опісля п. н. „Оферма“[5]). Оферма це тип вояка завзятого і відважного, що на відпустці відзначився своєю очайдушною відвагою та посвятою підчас пожежі в селі. Одначе поет не зумів провести цієї лінії до кінця. Оферма, що вирятував людину з вогню, заглянув смерти в очі. Не боявся. При цім обпалив військовий однострій. Коли вертає з відпустки, боїться, що начальство кричатиме за це. Щось тут очевидно не впорядку: або відвага, або страх. Коли не лають його за це — дивується. І не викресав поет глибокого внутрішнього вдовілля в свого героя, вдовілля, що є найкращою нагородою мужів, але пішов іншою дорогою. Для Оферми відчитано в „рапорті“ відзначення, його запрошено на обід з офіцирами і щойно це його вповні врадувало. Це є нагорода — рабів. Закінчення „Оферми“ надто сильно пригадує добу „Тирольців Сходу“... Сьогодні новеля, чи радше її закінчення має вартість як документ доби, яку вірно віддзеркалює. Доказом цього є ще те, що вона подобалася сучасним, як вказують на це дуже прихильні рецензії, похвальна замітка редакції краківського „Час-у“, де рівночасно друкувався польський переклад, врешті друге видання[6]).

З усіх мистецьких і формальних засобів дуже добре використано передовсім контраст. Це не очайдух стає героем, але оферма-чоловік, що в йому ніхто не дошукався би й іскорки геройства. Подібний момент вертає у цілій низці Макоевих оповідань, у „Покусі“, у „Весняних бурях“. Побожний хлопець одної ночі тратить під впливом одної книжки віру. Тут навіть вертає прізвище: Миколу Демидова називають товариші черцем. Він перечитав „Ідею“, що змінила його світогляд. Через те не йде до великодної сповіди, хоча в гімназії є це обовязкове. Розмови про віру ведуться передовсім у тайному кружку учнів. Один із нових членів кружка, Білий, виховуваний досіль під проводом духовних осіб в інституті, зрадив кружок перед директором. Про це писав теж часопис, що мав не дуже добру славу в суспільности. По Великодні переведено слідство, усіх покарано карцером. Раз у суперечці Демидів дав поличника Білому. За те викинено його зі школи. Один його вчитель постарався, що його приняли до іншої гімназії та вишукав йому нові лекції, бо давні, що з них удержувався, стратив.

(Продовження буде.)

1) „Буковина“ ч. 12. 14—5.

2) Жидъ — рускій стихотворець“, ч. 104. (На маргінесі книжки: „Tu sia nachodiat 14 nowi Pisni zrobleni wid Poeta.. z Husiatyna Ga'icij“.

3) „Зоря“ 1892, ч. 23.

4) „Діло“ 1902

5) там-же

6) 1903. накл. „Просвіти“.

✝

Перенесення Тлінних Останків до нового гробу Бл. П.

ОРЕСТА КОЗЛОВСЬКОГО

учителя всенароднеї школи в Рогатині

помершого у Львові, дня 17-го вересня 1929 р. відбудеться вівторок, дня 5. серпня 1930 р. в годині 8-ій рано на Личаківськім цвинтарі, про що повідомляє Свояків, Товаришів та Знайомих Покійного, тяжким горем прибита

ЖЕНА.

„Індустріялізація“ і „колєктивізація“.*)

(Уваги з приводу української „пятилітки“.)

II.

„Колєктивізація сільського господарства“...

Довкола цього комуністичного експерименту накопичилося надзвичайно багато матеріялу — річевого й полемічного. Бо спеціяльно для України, з її 5 мілїонами самостійних господарств, з власницькою психольогією сільського населення, такого відмінного від „общиннаго начала“ Московщини, до того-ж освячене віками — питання про колєктивізацію села набрало надзвичайно гострого характеру. І, наскільки для Московщини, колєктивізація не є новим поняттям, наскільки є вона для неї безсумнівним добром з огляду на її тенденцію щодо піднесення примітивної господарки московського селянина на вищий щабель сільсько-господарської культури, — настільки для України, де вже перед війною земства провадили з великим розмахом хліборобську діяльність, оця „ломка“ індівідуального господарства є передовсім „ломкою“ психіки, призвичаєння, історичної традиції українського селянина.

Тому для українського хліборобського населення „колєктивізація“ є не тільки проблємою господарського характеру, а рівнож — громадсько-політичного й національного. Індівідуальне господарство — це властивість української нації, це той фундамент, на якому вона зросла як **нація**, на якому спиралася її культура, її історична доля. „Колєктивізація“, поминаючи покищо її цілі, без сумніву, є актом, направленим на розпорошення української нації — і через те його приймають однаково болісно всі українці і в межах Радянського Союзу, і поза ним.

Мета колєктивізації, як її викладають офіційні комуністичні чинники, має на меті піднести продукційність сільського господарства, а разом з тим підчинити його державі. Для цього необхідні дрібні індивідуальні господарства, що не в силі знятися до рівня сучасної сільсько-господарчої техніки, обєднати у великі колєктивні господарства, які вже будуть у силі вжити всі здобутки техніки, а, значить, піднести загальну урожайність. Це мають бути, як каже проф. С. Гольдельман, „збіжеві фабрики“ (додамо: своєрідні), де бувші самостійні господарі, позбавлені землі й інвентаря, стануть звичайними робітниками, а держава — збіжевим фабрикантом.

„Садок вишневий коло хати“ — цей прообраз українського села, ця своєрідна його культура, оспівана в поезії, зромантизована в красному письменстві, змальована на полотні великими художниками, що відріжняла наше село від краєвидів інших держав Заходу й Сходу — має нині уступити місце безбарвним кошарам для людей й худоби, побудованим на голому місці, так само обридливим, як фабричні будинки.

Проте, власне ця „колєктивізація“ стала новою евангелією кожного правовірного комуніста, що має ущасливити народи Радянських Союзів і ввести їх у царство вимріяного „правдивого“ соціялізму. До цього соціялізму прямують українці при помочі ославленого трактора, висміяного О. Вишнею, „общева кателка“, з якого черпатимуть „малоросійський борщ“, двоповерхових нор де сотні механічно звязаних людей, витворюють своєрідний бруд спільного життя, ну й врешті: гармонійки, частушки й матюка...

Розуміється, коли звернемося до творів ріжних „теоретиків“ пятилітки й колєктивізації, — то прочитаємо перемелені фрази про „боротьбу поміж глитайським і щораз міцнішим соціялістичним секторами“. Дарма, що цей „глитайський сектор“ складає лише 2 відс. всіх індивідуальних господарств. Ці теоретики дуже задоволені, що в цій боротьбі соціялістичний сектор має „величезні шанси на перемогу“. Й з надією у цю „перемогу“ їхні визнавці з таким завзяттям „ліквідували глитая“, що, вживаючи вислову Сталіна, у них аж голова запаморочилася від успіху. Одначе замісць усхіпу, прийшло до зруйнування 30 відс. селянських господарств — і то вже не „глитайських“, а „середняцьких“ і „бідняцьких“... Або, як слушно зазначає К. Коберський: „до другої соціяльної революції“...

Що й казати — добра перемога. Зрозуміло, чому Сталін, називаючи колєктивізаторів „головотяпами“, накликав їх „до порядку“. Замісць засилити споживача фабричних виробів і підвести міцний грунт під „індустріялізацію“, українські головотяпи зруйнували його до тла, при чому сама ця „масова колєктивізація“ („колєктивізація“ — винахід Москви; „масова — себто безпардонна — колєктивізація“ є винаходом Харкова) потрібувала нагальнього побільшення вкладів капіталу.

Нічого дивного в тому, що читаємо, наприклад, такі вже думки: „Звичайно, треба ставити на більші темпи розвитку масової колєктивізації, що повнотою охоплюють селянський рух та на її яко-мога швидкий перехід від хліборобства до охоплення інших, складніших галузей сільського господарства. Але **розгортання програми розвитку масової колєктивізації треба конче й неодмінно звязувати з процесом індустріялізації країни**“ (В. Введенський. Основи укр. пятилітки. Стор. 199).

Виконання пятилітки напротязі двох перших років саме й виявило, що цього „звязку“ або „смички“ з „процесом індустріялізації країни“ не було, бо сільсько-господ. промисловість не вдалась: не виконано пляну щодо виробу штучних погноїв, тракторів, сільгосподарчого знаряддя, будівельних матеріялів, то-що. Натомісць був виконаний в 100 відс. пятилітній плян колєктивізації протягом тих-же двох літ. Через те відчувся на цілій лінії просто катастрофічний брак того, чогоб і при нормальному виконанні пляну також бракувало.

Як бачимо, після нагінки з боку Сталіна українські головотяпи цю правду „смички“ двох великих процесів індустріялізації й колєктивізації — починають розуміти. Та чи пощастить їм привернути нарушену рівновагу — це побачимо й то в найскоршому часі.

Олександер Ковалевський.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати поштовими марками.

Щось таке як українізація.

Білоруський літературний журнал „Звязда“, який виходить у Минську пише, що в урядах на Білій Русі акція білорусизації переведена так поверхово, що тільки машиністки говорять і пишуть по білоруськи, а всі уряди обсаджені росіянами, які не хочуть говорити ні урядувати по білоруськи. У фабриках все урядування ведеться по російськи. У ветеринарійнім інституті 2 професорі знають білоруську мову. Студенти цього інституту це здебільша росіяни, які білоруських студентів називають „мужиками“. Радянські урядовці ширять поголоски, що білорусинізація не потрібна і що комуністи мають важнішу роботу, ніж вчитись по білоруськи, бо білорусини і росіяни це один нарід.

З антирелігійного фронту в С. Р. С. Р.

(АТЕ). „Красная Газета“ подає з Оренбурга, що православний архиєпископ Андрій прийшов у літургічних ризах на збори воюючих безбожників, прилюдно вирікся релігії, заявляючи, що не вірить у Бога і передав комуністам мітру і пастораль. Цей випадок зробив на населення таке враження, що тогож дня населення напало на цього архиєпископа і побило. ДПУ арештувало кілька учасників нападу.

У 25-ліття Національного Музею.

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ В МОЙОМУ ЖИТТІ. (1923—24.)

Національний Музей, — це не холодні мури, не гробниця памяток минулого, це навіть не ряд блискучих саль, що по них переливається юрба многоязичних чужинців — оглядачів віками нагромаджених скарбів мистецтва. Це щось багато більше для мене. З цим іменем вяжуться спомини ще діточих літ, коли то я в „Ілюстрованій Україні“ оглядала світлини основника „Національного Музею“, його директора і сам будинок. Бог зна, яких то див не малювала собі діточа уява за тими стінами.

А несповна в десять літ пізніше ми познайомились особисто. Тоді я була студенткою університету, а Національний Музей одним з його пристановищ. Від тоді з його іменем звязана у мене ясна згадка про великий підйом, який всі ми переживали в його стінах, про наше захоплення до науки в ділянці рідної культури. І як мабуть мало споміж нас, давніх студентів, завдячує своїй „альма матер“ „хліб насущний“, то думаю, ще менше таких, що не згадувалиб тих часів без особливого зворушення, кому не лишилиб вони з души чогось багато дорожчого понад блага матеріяльні, вищого понад буденщину.

Національний Музей — це також люди, яких я там стрінула, це директор-професор, товаришки і товариші, з якими неодну золоту хвилину пережила — щирої розмови і поважної науки. Але наука та була якась зовсім неофіційальна, не строга, а цікава і близька нам, як само життя.

Серед невигод тодішнього університетського життя Національний Музей був мабуть найвибагливішим нашим льокалем, що також мало своє значіння. Гарне окруження надавало своєрідну закраску викладам, які там відбувалися. Перед лекцією можна було любуватися прегарним Трушевим заходом сонця в лісі, чи Рембрандтовою грою світла і тіней, пестити око ніжними красками старих килимів: це саме й створювало добрий до науки настрій. Окрім того і сам виклад. Це не були слова лише, бо усе обговорюване було в великій мірі ілюстроване матеріялом музейних збірок. Наука була зовсім інша від тої моєї гімназийної, що випала на роки воєнного лихоліття, коли то навіть фізику треба було вчитися лиш з книжки.

Господар музею, професор Свенціцький, ставився до нас не холодно й офіційно, а по приятельськи і це затісняло ще більше наш звязок з музеєм. Тямлю палеографічні вправи. Вони відбувалися раз в тиждень для кожної групи 2—3 особіо, бо більше нас не поміщалаб нагріта музейна канцелярія, що рівночасно була нашою науковою робітнею. Прийшовши в 9 рано, ми находили вже приготований для кожного з нас матеріял і забиралися до відчитування тих ребусів старого письма: уставу, півуставу, скоропису. Але скількиж то разів ми лишалися довше поза обовязкові дві години і в наших розмовах з професором відбігали далеко-далеко від палеографії, порушуючи усі теми, що були нам цікаві — з минулого і сучасного, з літератури, мистецтва, психольогії, творчости. Розмови ці бували для мене нераз просто обявлінням; я довідувалась тоді багато ще зовсім нових для мене річей, інші речі виступали в зовсім іншому світлі. Це була також наука, але не буденна. По ній лишався мені святочний настрій, світ показувався таким цікавим, багатим, повним краси, а минуле ставало близьким як власний вчорашній день.

Коли я поїхала на Різдво до дому, то зовсім іншою мовою заговорила до мене наша церковця, що її, здавалося, так добре знаю і від дитини зжилася з нею. Тепер стало великим питанням, скільки їй літ, чи не скриваються в ній в занедбанні цінні памятки. Надпис над дверима в камяній стіні різаний: „Р. Б. 1757. Божією помощію сооружена церков сія при Димитрию Верхратском“. Пригадав мені оповідання старого нашого дякуня, що Верхратські зайшли сюди знад Смотрича, що о. Димитрій власним коштом поставив цю церков, а по ньому кілька Верхратських були підряд парохами Кривенькового. Син наслідував священство по батькові. Врешті відтіль вийшов наш природник і мовознавець Іван Верхратський. Хто зна — може рукою о. Димитрія засаджений той старий ясень, що з ним так гарно вяжеться проста архітектура церкви, наче він зрісся з нею і одно без другого навіть уявити собі не можна.

А в церкві припорошеним золотом вилискує до сонця бароковий іконостас. З нерукотворного образу терплячими очима глядить Христос, як глядів на тисячі вірних, що перейшли сюди передімною малими дітьми і сивими дідуганами. На престолі давнє евангеліє, в багряний оксамит оправлене, з металевим окуттям. Книжка львівської ставропігійської друкарні.

з р. 1721. Воно й до нині вживається. В крилосі теж деякі давні книги, здебільша львівської і почаївської друкарні. В захристії на шафі чиеюсь дбайливою рукою зложена неуживана вже, без заголовної карти книга „ін фоліо". Старий шматяний папір, дрібні рядки в два стовпці, прості малі ініціяли і роскішні заставки. Поруч крестик деревяний, різаний вмілою рукою. Чому усе це мені тепер таке близьке і дороге, чому я так тішуся своєю нахідкою?

В хаті власною рукою з кожного листка витертий порох, розглянена кожна заставка, а крестик чистенько вимитий сушиться. І ще одну книгу дав мені отець для музею: метрику ще вперед розбору Польщі, проваджену тимже о. Димитрієм Верхратським, фундатором церкви. Дрібонькі чорні рядочки з назвиськами, що й нині живуть в селі з горою і боком аж до долу кучеряві кривульки киноварю. Так і бачу о. Верхратського з гусячим пером у руці, а перед ним два каламарі: з чорною і червоною краскою. А нині лиш в церкві на царських дверях лишився так зображений евангелист Іван. Навіть жаль було брати цю родоводну книгу з місця, де вона виросла, де було її коріння.

У Львові запав авторитетний осуд професора, що печатана книга, це Острожська біблія з 1581 р. Дата, що давала мені тоді гордіти і радіти. Майже ніхто з нас не вертав зі свят з порожніми руками, всі привозили щось для музею. Нераз були це речі, що зовсім булиб знищились, бо ніхто ними не опікувався і не догадувався, що вони мають свою ціну. А для нас це вже не були „старі грати" — ми навчилися слухати їх тихої, простої мови, що говорила про зміст краси тих, що були перед нами на нашій землі.

Робота в музею швидко йшла звичайною ходою і так-же швидко прийшла весна. Можна було всі вікна повідчиняти, впустити соняшного тепла і світла. Довкола музею зацвили дерева, не доходив до нас міський гамір, ми були серед природи і серед книг. Приготовлялися на закінчення шкільного року. А як попрощались тоді, то на другий рік вже не всі зібралися знову до давніх занять.

Почалася мандрівка по чужих університетах, старих, багатих, що мали за собою опіку держави. Тут було гамірно, свобідно, життя кипіло ніким нетамоване. З болючим зворушенням завертали думки до того свойого університету в підпіллі, де навіть на коліні не можна було занотувати викладу, бо крісел бракувало. А проте тоді найближча, найдорожча була та наука: своя. Цього ніде за кордоном не було. Багато ми навчилися у чужих, але ніколи не сходила думка, що зовсім-зовсім інакше виглядалаб українська наука, колиб ми мали свій університет. Це й остало непередавненим змаганням.

Та поки-що вчилися і гарно було працювати. Ось колишня „Гоф"-, нині „Національбібліотек" у Відні. Богато і вигідно улаштована читальня. Ясно горять світла, шелестять перекидувані листки, очі задивлені додолу. В білих плащах нечутно проходять возні — як духи. 7. вечором. Читачів щораз рідше стає, на деяких столах погашені вже світла. Нараз дзвін на вежі: як срібло, чистий, згучкий. Думки летять ще швидше у другі світи, куди переносить книжка, у наші давні друкарні і книгозбірні.

Або „Альбертіна" — збірка ритовин. Це вже наче святиня мистецтва і науки. Високі стіни фіялковим блідим мармуром виложені. Здовж них білий Аполльо і девять Муз його. Ці різьби дають геленську атмосферу — погідну, благородну. За матовими абажурами жарівки посилають лагідне світло. А по мягко вистеленій долівці малими возиками розвозять замовлені штихи. Яке богацтво їх і які прекрасні вони! Просто казка! Не стямишся, як стишеним голосом проголосить: „Шлюс, майне Герршафтен".

А всеж таки — чому думки вертають на свою землю, чому так тужно за тими візантійськими святцями на музейних іконах, за золотою філіґранью царських дверей тихої сільської церковці, за камяними хрестами козацькими, що може їх і не видно зпід снігу?

Лютий, 1930. р.

Одарка Брикович.

З культурно - освітньої праці в Теребовельщині.

Українське студенство теребовельського повіту бере досить значну участь в культурно-просвітнім життю. Приїхавши на ферії взялися зараз рухливіші одиниці до роботи, підготовляючи селянські хори до участи в національних святах, режісеруючи театральні представлення і інше. **І так дня 6. липня ц. р.** відбувся концерт народніх пісень в честь Шевченка в читальні „Просвіти в Острівци. Селянський хор, підготований абсольвентом ґімн. Юрком Карпінським, співав добре. Гарно випали декламації Шевченкових поем, особливо подобалася селянам декламація молоденької уч. ґімн. п-ни Годеківни. З признанням треба згадати, що ця ґімназистка, перебуваючи в Острівці на феріях вималювала для читальняної сцени прекрасну задну велику кулісу.

Того самого дня після кооперативного свята відбувся в Кобиловолоках народній фестин, на якім вправляли „Луговики" і „Луговички". Мужеський Луг провадить студ. прав Мирон Ґречило, жіночий п-на Ярослава Рунківна. Особливо гарно випали вправи дівчат вінками і вільноруч. Щоби дати нашій сільській молоді добре національне виховання рішено заложити в Кобиловолоках пласт і то для хлопців і дівчат. Покищо зорґанізовано два гуртки: хлопячий під проводом студ. Духніцького і дівочий під проводом п-ни Рунківни.

Дня 13. липня ц. р. відбулися в Кобиловолоках сходини місцевої інтеліґенції: студентів, студенток, учителів і учительок, які приїхали на ферії до свого рідного села. Зійшлося 24-ох інтеліґентів. До приявних промовив інж. Пасіка Волод. на тему: Як повинен студент і молодий інтеліґент використати час на самоосвіту? В дискусії до поодиноких точок давав пояснення сам докладчик, а також д-р Степан Городовий. Дискусія була незвичайно оживлена, забирали слово майже всі присутні.

Справа самоосвіти молодої інтеліґенції як рівнож організації студентства була предметом нарад **Повітових Сходин українського студентства** в дні 29. липня ц. р., згуртованого в „Секції молоді" при філії „Просвіти" в Теребовлі. Прибуло на сходини 35 молодих інтеліґентів зі всіх сіл теребовельщини, переважно студенти і студентки університету та декілька молодих учительок. Реферат на тему: „Як має підготовитися студент, щоби міг стати добрим робітником в своїм фаху і на народній ниві"?, виголосив д-р Степан Годований. Після реферату відбулася оживлена дискусія, в якій обговорено цілий ряд справ, що відноситься до життя і праці українського студентства в повіті. Рішено відбувати подібні сходини кожного вівтірка з відповідними рефератами. Всі члени секції зобовязуються виїздити що-неділі до сільських читалень з рефератами. В дальшій дискусії порушено справу спорту і взагалі фізичного виховання, рішено обновити діяльність теребовельського „Сокола" і поробити старання в цїли придбання спортової площі. Олег Мохнацький, студ. мед. реферував при тій нагоді справу українського ґіґієнічного товариства, заохочуючи до вступлення в члени цього т-ва і до праці в тім напрямі серед українського населення повіту. До праці в читальняхзголосилося 15 студентів і студенток. Сходини рішили, що провід секції має постаратися про формулярі з відповідними рубриками і роздати їх між студентів по селах, щоби вже цего року можна почати збірку етнографічного матеріялу. На кінець ухвалили сходини на внесення д-ра Годованого таку резолюцію: „Сходини українського студентства теребовельського повіту вислухавши слова д-ра Годованого про систематичне опльовування радянофільськими ґазетами („Сила") доброї слави Української Галицької Армії, висловлюють одноголосно свою погорду редакторам сих газеток, прилучуються до загального їх бойкоту і рішучо протестують проти подібної писанини наших доморослих радянофілів".

Сходини, які тревали 3 і пів години, закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

Дня 27. липня ц. р. відсвяткувало село Іванівка „Просвітне свято". Рано відправив о. Любович, місц. парох, Службу Божу. Після того перейшли всі до читальні „Просвіти", де відбувся концерт. Про значіння „Просвіти" говорив відпоручник філії „Просвіти" д-р Антін Заплітний, в часі Служби Божої і на концерті співав хор, вишколений студ. Евгеном Білинським. Виконання пісень бездоганне. Іванівський хор, завдяки праці п. Білинського і інших студентів є один з кращих хорів в теребовельськім повіті.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ. 4)

Федорівська церква у Львові.

(Докінчення.)

Довкола церкви оглянув візитатор просторий, опарканений цвинтар, на якому стояла триповерхова дзвіниця з чотирма дзвонами, священича „резиденція", а поруч неї школа, де мешкав „бакалар" і інша церковна служба. В церковному архіві найшов візитатор поверх пів сотні оригінальних королівських привілеїв, конфірмацій, дотацій, контрактів та інше, з з яких набираємо уявлення про зовсім поважні ґрунти, якими розпоряжала федорівська парохія.

До Св.-федорівської церкви належали в першу чергу ґрунти в її найближчому сусідстві, а відтак: 1) ґрунт біля церковної фіртки над Полтвою, де мешкав пок. Олександер Лапинський, гарбар зі садом, нанятий за 6 зол. річного комірного; 2) сусідуючий з попереднім ґрунт, де мешкає Михайло Росолович, швець, комірне 5 зол.; 3) ґрунт поруч Росоловича, де мешкав Франц Тарович, комірне 6 зол.; 4) ґрунт названий „ милярня", де мешкає Григорій Черкасевич, комірне 5 зол; 5) ґрунт, де мешкав Данило Скавришкевич, комірне 5 зол.; 6) ґрунт, де мешкав Петро Андрушкевич, комірне 5 зол.; 7) ґрунт поруч жидівського шпиталя, званий Лашевичівським, де мешкав Матвій Венжицький, комірне 10 зол.; 8) ґрунт, крізь який пливе Полтва на вірменський млин, найманий за комірне 10 зол.; 9) ґрунт за цвинтарем, де мешкає Ілляшова Шушаковська за комірне 8 зол.; 10) ґрунт в кінці цвинтарного паркану, замешкалий вдовою Мацюшихою за комірне 8 зол.; 11) ґрунт з садом і городом позаду Ілляшової, без означення комірного; 12) дім на томуж ґрунті; 13) ґрунт перед церквою, де мешкає жид фарбар за комірне 5 зол.; 14) сіножать за селом Рясною, прозвана Поляною або Мелеш, яка належить до о. Петра Примовича; 15) сіножать під селом Знесінням, наймана за комірне 18 зол.; 16) обширне поле під Високим Замком, недалеко костела св. Войтіха...

Крім цих ґрунтів, які в моменті візитації належали без спірно до федорівської парохії, вичисляє візитаційний акт ґрунти — запропащені недбалою господаркою, які треба ревіндикувати.

Були це: 1) ґрунт під самим млином, де Боґушовський огород; 2) ґрунт Новосельського або Созанського; 3) Лавришевичівський; 4) ґрунт Глинського; 5) ґрунт записаний Балькою; 6) Гарасимівський; 7) Шкатулниківський; 8) Китовичівський; 9) Крупниківський; 10) Мальованого. Крім цього належало до парохії якоїсь пів камениці в місті, але котрої, де і коли „алієнованої" — не могли федорівці сказати візитаторові.

Поза ґрунтами мала федорівська парохія грошеві леґації, що в дану пору досягали суми около 4000 зол., що розжичені ріжним людям на проценти, в більшости безповоротно попропадали... Зрештою так федорівська парохія як і братство тепер уже клониться до упадку, в якому застає їх касаційний Йосифинський декрет 1783 року.

В звязку з касатою зложено около 1800 р. церковний інвентар, який доповнюючи дані візитаційного акту з 1743 р. малює рівночасно попереджаючу касату руїну церкви.

Теодорівська церква, про час і фонди збудування, якої не вміє вже інвентар сказати нічого певного, находилася тоді близького упадку внаслідок старини і знищених дахів. Освічувало її девять вікон, з яких двоє ще можна було направити, а решту забезпечено залізними кратами. До церкви вело двоє дверий. У великому вівтарі стояв різьблений з мягкого дерева хрест з іконою утечі Христа до Єгипту. Пресбітерію відділяв від решти церкви різьблений у мягкому дереві й золочений іконостас з богатьома іконами, але знищений і нарушений. Вівтарів було три, які силою губерніяльного розпорядку з дня 27. жовтня 1797. ч. 3867. передано до церкви в **Підберізцях.**

З лівого боку від входу до церкви стояла дзвіниця зі знищеними стінами і дахом, оцінена на 25 ринських, при чому чотири її дзвони оцінено так: найбільший на 175 ринських, менший на 50, а останні по 8. Силою розпорядку владичого ординаріяту всі дзвони передано до новокреованої церкви **Петра і Павла** на брідськім передмісті у Львові. Церковне срібло, мідь, цину, ліхтарі, вівтарні дзвінки, як також ризи, антипедії, літурґічне білля, то-що віддали до церкви **св. Пятниць,** до якої приділено й нерухомости федорівської парохії.

Около 1800 р. розібрано церкву, дзвіницю та парохіяльні будинки, очищуючи у той спосіб нинішну площу під наєм ріжних підприємців, які „пахтували" її до 1832 р. У пізніших роках поклав на площу свою руку львівський маґістрат, зразу як наємник, а відтак як власник за ціну... побудування парохіяльного дому при церкві Св. Пятниць. Федорівський іконостас віддали до церкви в **Чернушевичах,** а храмову ікону св. Теодора до церкви **св. Миколи** у Львові.

Так-то перестала істнувати одна з визначніших парохій старого Львова і брацтво, яке в час свого розцвіту було зразком енерґії та інвенції. Нині на брацькому кладовищі торгують і лаються жиди і нема навіть каменя, який нагадував би, що на його місці стояв колись храм великомученика Христового Теодора Тирона...

Після нападу на почтовий амбулянс.

Про методи польської львівської журналістики.

Вогнем гніву, обурення й помсти закипіла польська преса після нападу на почтовий амбулянс під Бібркою. І тровить органи влади, тровить усю польську публику проти всіх проявів українського життя без розбору. Все треба знищити-розвязати: Пласт, українські школи, Луги, Соколи, а навіть організації культурноосвітні й господарські, аби і сліду з них не лишилося. Щойно тоді, мовляв, щезла би всяка українська змора, щезла би й сама УВО.

Можуть собі вірити, що така „розвязка" справи найліпша і доведе до бажаної їм цілі. Але варта при цьому зареєструвати методи, якими послуговуються польські публіцисти у своїм цькуванні на все українське у звязку з нападом під Бібркою. Ці методи просто небувалі у погромницькому розгоні.

Ось вшехпольський „Львовскі Курер Поранни" (ч. з 3. ц. м.), аби підбехтати польську „кресову" суспільність проти нашого органу, називає „Діло" ні менше ні більше, тільки „неофіціяльним органом УВО у Львові". Мовляв: „Неофіціяльний орган УВО у Львові „Діло", заскочене і перестрашене згідним фронтом цілої польської преси, пробує незграбно вилучити УВО від інших українських організацій". Але в часі недавнього процесу УВО панове з „Діла" нібито займали „інше" становище. „Тоді не була та „неконтрольована" організація так дуже поза скобки усунена. Просто навпаки".

Читаєш отсе і дивуєшся. Ми все відмежовували себе від терористичної організації, ми все заявляли, згідно з правдою, що УВО як організація тайна, конспіративна, підземна, стоїть поза сферою впливів, вгляду і контролі зорганізованого в леґальних партіях і установах українського громадянства. Також становище займали ми й підчас останнього процесу УВО у Львові. Але це не перешкаджає „Львовскому Курерові Поранному" — накликати до погрому „Діла" всяке шумовиння.

Або відомі методи обезславлювання й обдирання з усього людського, які поль. львівська преса приноровлює просто з насолодою до тих, що підлягають риґорам карного закону. Памятаємо, якто після атентату Ст. Федака львівська патріотична преса називала його венерично хорим, сифілітиком і т. д., якто після невдалого нападу на почту при вул. Глибокій проголошено всіх його учасників до-краю „здеморалізованими типами", деґенератами й просто професійними бандитами. Йота в йоту те саме повторилося й тепер. Бо ось інформатор „Слова Польського" знає докладно, що вбитий підчас нападу в Бібрці Гриць Пісецький був венерично хорий і мав при собі фляшку горівки, і кокаїну, і серію порноґрафічних карток*).

До такої самої катеґорії „інформацій" належить і вістка „Слова Польского" (ч. з 3. ц. м.) про те, що виконавці нападу на почтовий віз під Бібркою в числі пятьох осіб ограбили почтову скриню, що містила 21.000 зол. у банкнотах, при помочі пожежних сокирок, **„певно позичених від „Лугу"...** Чисто провокаційна „інформація", щоб якнебудь звязати з тим нападом і Лугову Орґанізацію.

*

Польська преса повідомляє, що поліція в погоні за учасниками нападу придержала досі 9 підозрілих в участи у нападі молодих людей, з того 7 арештовано в Бобреччині, а 2 у Станиславівщині. По інформаціям польської преси це переважно ґімназисти-пластуни, які вияснюють свій побут у Бобреччині улаштуванням прогульки.

Поліція провадить без перерви доходження в справі нападу на почтовий амбулянс. З арештованих до тепер 9 осіб, 5 вже звільнено, а 4 перевезено до судових арештів.

Польська преса повідомляє, що в селі Бороздівцях бобр. повіту поліція придержала Богдана Прокопова, бувшого ґімн. ученика в Рогатині нібито тому, що він збирав добровільні датки серед селян. В Прокопова поліція відобрала збіркові бльочки призначені на укр. культурні цілі. Проте редактори „Слова" Польського" впевняють своїх читачів, що арештований Прокопов **збирав добровільні датки на УВО.** Далі — продовжає „Слово Польске" — на домагання поліції показати її призбирані гроші згідно з бльочками — Прокопов сягнув скоро до кишені. Але в тій хвилині поліцай зловив Прокоповича за руку, заглянув до кишені і витягнув наладований шістьома кулями револьвер. Тому то поліція передала Прокопова до розпорядимости слідчого судді.

„Газета Поранна" повідомляє, що в Рогатині арештовано Романа Пелеха, який на кілька днів перед нападом на почтовий амбулянс коло Бібрки виїхав з Рогатина до Станиславова і щойно тепер повернув назад до Рогатина з кривавою раною на нозі і руці. Тому, що не вмів, нібито, вияснити причини ран — поліція арештувала його під замітом участи **в нападі на почтовий амбулянс і вже вчора привезла його до арештів при вул. Яховича у Львові.**

*) Все те подано у нас за „Словом Польским" у числі з суботи 2. н. м. навмисне.

Китай на вулькані

(АТЕ). Льондон. З Шанґгаю повідомляють, що головний штаб комуністичних військ проголосив загальне повстання в Гупе—Гунан і Кіянґсі та збирає повстанців до наступу на м. Ганкав. Китайські комуністи начислюють 60.000 війська, а крім того мають артилерію, кілька літаків і надавчі стації радія. До Шанґгаю приїхало кілька визначних більшовицьких аґентів, які після інструкцій більшов. уряду помагатимуть комуністичному штабові.

Комуністи опанували залізничу лінію Пекін—Ганкав у віддаленні 30 клм. від Ганкав, знищили тор і висадили в повітря залізничі мости. Положення міста Ганкав грізне. Комуністична війська загрожують містові Ганкав з полудня і півночі. Тому в Ганкав проголошено воєнний стан. Арештовано 6 комуністів і на основі присуду наглого суду — розстріляно. Японці обвели свою концесійну полосу кільчастим дротом. В місті залишилося лише кілька зокордонних консулів і вищих урядовців закордонних товариств.

Всі вони перебувають на покладі анґл. канонерки. До пристані в Ганкав приїхала анґл. кан. „Афіс" і привезла 409 утікачів з міста Чанґша.

В Пекіні уладили комуністи бурливі вуличні демонстрації, підчас яких арештовано 220 демонстрантів. Над містом кружляли літаки і розкидали комуністичні летючки в яких накликують до масових демонстрацій в дні 10. серпня ц. р. З Нанкіну повідомляють, що кит. канонерка „Юнґ-Тінґ" збомбардувала позиції комун. військ у місті Чанґ-Ша і після того здобула місто від комуністів. Чанґ-Ша боронять морські стрільці.

Протибільшовицьа орґанізація в війську на Рад. Україні.

(АТЕ). Риґа. ДПУ впала на слід протибільшовицької аґітації поміж відділами армії, що перебувають на Рад. Україні. В кількох більшовицьких полках відкрила ДПУ акцію конспіративної орґанізації „Союзу оборони селян перед колективізацією". В ґарнізоні 3-го полку в Полтаві знайшла ДПУ склад летючок, в яких взивається військо скинути диктатуру більшовиків. ДПУ арештувала 16 членів цеї орґанізації.

Самовбивство асистента львів. Ветеринарії.

В суботу 2. серпня ц. р. поповнив самовбивство вистрілом з револьверу в голову д-р Володимир Волощак, асистент проф. Марковського, в робітні кабінету ветер. Академії. Причиною самовбивства було це, що не іменовано його доцентом.

На боротьбу з недугою рака.

Міліонер Рокфелер дарував німецькій лябораторії, яка працює під проводом проф. Лява і Варбурґа 270.000 німецьких марок на наукові досліди, що мають на меті винайти лік на недугу рака. Як відомо, проф. Варбурґ і Ляв посвятили себе виключно дослідам над цею недугою і методам її лікування.

Ще один Бесідовський.

(АТЕ). Керівник технічного відділу радянської торговельної місії в Парижі Файнберґ, який виступав як свідок у процесі Сергія Літвінова, відмовився вертати до Москви. Файнберґ належав до париського відділу ДПУ і кермував розвідочною акцією серед російської еміґрації.

Зі спортового життя.

УКРАЇНА —РЕВЕРА 2:0 (1:0).

До повищих змагань виступила Україна в складі: Ревера (Бутель І.), Скрегота Грещук, Борсук, Цимбала, Бутель II, Підлісецький, Воробець, Кобзяр, Сич, Ярош. Тим разом „Україна" справила своїм симпатикам і численній українській публиці, яка з околиці і зі самого Станиславова явилася на цих змаганнях у рекордовому числі, милу несподіванку. Мимо резервового складу зарепрезентувалася Україна з якнайкращої сторони, а її гра стояла на високому рівні. Ціла дружина грала з невиданою у неї уже давно амбіцією і тільки тому завдячує побіду над противником, який за всяку ціну стремів до перемоги. Найкраще списався Ревера на воротах, який боронив з бравурою. У другій половині змагань, коли знимав лівому лучникові „Ревери" мяч з ноги, той його копнув і Реверу знесли з грища. На якийсь час заступив його Бутель І., який дуже ефектовно оборонив небезпечний стріл тогож лучника „Ревери", а рівночасно вспів йому зреванжуватися за Реверу (воротаря). Напад України, граючи без Лисика і Петрова не передержував за довго мяча, а скоро подавав у перед, тому гра була жива і цікава. Оборона України без конкуренції, а поміч тим разом працювала як слід, передовсім Бутель II. був у добрій формі. Ґолі стріляли: Ярош у 35 мінуті з рога просто у ворота і Кобзяр у 36 мінуті другої половини з гарного перебою, скивавши двох оборонців. Публики около 1.500, переважно української і жидівської, яка по змаганнях устроїла „Україні" гучну овацію. Суддя п. Курцвайль, якого шумовиння хотіло побити, мимо цього, що подиктував до „України", за незначний „фауль" карного, якого Ревера оборонив чудовою робінзонадою.

ПРОЛОМ—СТРИЯНКА 4:3 (1:1).

Не тільки „Україна", але і „Пролом" тим разом дописав, вигравши надсподівано зі „Стриянкою", яка була певна побіди. Дружина „Пролому" грала також дуже амбітно, бо його змагуни розуміючи, що евентуальна програна „Пролому" задецидувала би о спадку до „Ц" кляси, дали зі себе всьо, що могли, а це безперечно перехилило побіду на їх сторону. Маючи 7 пунктів, „Пролом" має поважні шанси остатися в „Б" клясі, бо за ним є тепер „Єдносць" з шістьома пунктами. Ґолі для „Пролому" стріляв Моклович три (у тім один просто з рога і один з карного) і Росяк. Дружина „Пролому" вирівнана, грає амбітно, тільки занадто високо. При добрім тренінґу може дружина „Пролому" заняти у слідуючому році почесне місце в підокрузі Станиславова, чого цій симпатичній дружині слід і побажати, тим більше, що грає спокійно і „фер", як і „Україна".

Мистецтва А-кляси.

Львів. Гасмонея—Яніна (Золочів) 2:0 (0:0)
Перемишль. Польонія—Лехія 1:1 (1:0).
Львів. Поґонь І. Б. — Світезь 9:0 (2:0).
Львів. Чорні І. Б.—Поґонь (Стрий) 6:0 (1:0)

Ліґові змагання.

Краків. Ґарбарня—Леґія 3:2 (2:0).
Лодзь. Краковія— Л. Т. С. Г. 3:2 (2:0)
Катовиці. Висла—Рух 4:0 (2:0).

Краєві спортові змагання.

Український Спортовий Союз подає до відома всім спортовим клюбам та товариствам, що дня 6. і 7. вересня ц. р. відбудуться краєві спортові змагання з такою програмою: **Легкоатлетика, жінки:** біг 60 м., 4×60 м.; скок увисочінь, удовжінь; мет диском, ратищем; стусан кулею. **Мущини:** біг 100 м., 200 м., 800 м., 1500 м., 3 км., 4×100 м.; скок увисочінь, удовжінь, з жердкою; мет диском, ратищем; стусан кулею. **Плавання, жінки:** 50 м. довільно, 50 м. клясично. **Мущини:** 100 м. довільно, 100 м. клясично, 100 м. горілиць, 400 м. довільно, 4×50 м. Зголошення змагунів до дня 3. вересня включно на адресу: Д-р С. Дмоховський, Львів, Сикстуська 35. Пізніших зголошень безумовно не прийметься

НОВИНКИ

— **Всюди бачуть УВО.** У селі Бучковицях під Перемишлем хтось підпалив торгівлю Салі Мецґерової і то так незручно, що пожежу зараз погашено. Ніхто властиво не знає, як вибухла пожежа і чи справді вогонь був підложений. Сальця Мецґерова нічого спільного з політикою не має і торгує собі збіжжам, цибулею, милом та іншими делікатесами, тому нікому здоровому не прийшлоб у голову звернути „саботаж" проти скромної, Богу духа винної купчихи. Але польська брукова преса („Газета Поранна") використовує і цей дрібний випадок для нагінки проти українців. І так читаємо, що вогонь під склепик Мецґерової підложила УВО, що місцевий „Сокіл" тим чином хотів позбутись зненавидженої польки (Сальця Мецґер) та навіть те, що члени УВО забарикадували вікна і двері склепику, щоби вся родина Мецґерової згоріла в полумях і якби не випадок, то ані одна особа не вийшлаб жива. Очевидно не обійшлось без арештувань і поліція помістила у вязниці члена

„Сокола" Володимира Дудку, у якого нібито
знайдено „Сурму" і частину шмати, облитої
нафтою, яка вказує на те, що цей чоловяга під-
кладав вогонь. Ніякої шмати очевидно не най-
дено, але „Газета Поранна" любить писати про
всякі брудні „шмати", то чому малаб і тепер
зе помістити „шмати" на своїх сторінках?

— **Назва „русин", то образа чести.** Поляк
Францішок Копець із Ярослава і Бальбіна Ко-
пець посварились із Іваном Куликом і підчас
сварки Бальбіна Копець крикнула до Франціш-
ка Копеця: „Ходь, цо бендзєш з такім русінем
гадаць!" Іван Кулик почувся ображеним таким
страшним словом, як „русин" і через оборонця
д-ра Реслера подав справу до суду. Городський
суд у Ярославі видав присуд, якого відпис ле-
жить перед нами в редакції, а в якому між ін-
шим читаємо: „На підставі зізнань Евгенії Ку-
ликової усталюється, що обвинувачена Бальбі-
на Копець критичного дня у присутности біль-
шої кількости осіб висловилась до обв. Франца
Копеця, що приватний обвинитель є „русином"
це слово вжите Бальбіною Копець з заміром
образити Івана Кулика. Зогляду на місцеві від-
носини, після поглядів місцевого населення ру-
синів уважається за щось гіршого від поляків
і слово „русин" висловлене у згірдливім тоні
може уважатись за слово образливе у значінню
§ 496, тому суд узнав її винною і т. д. і засудив
на кару 3 днів арешту із заміною на 15 зол..."

— **З вязниці до лічниці.** У дрогобицькій вяз-
ниці „На Гірці" відсиджував 20-літню кару
вбивник одної особи Гриць Коваль. Сердега
Коваль мав досить важкої кари і пробував уте-
чи на волю, але вязничні сторожі стріляли за
ним, поранили смертельно в живіт та плечі і
тепер вязень лежить у лічниці, де бореться зі
смертю.

— **Дирекції почт і телеграфів у Львові до ві-
дома.** О. Ол. Гоцький, парох у Двірці дістав
грошевий переказ і підписав його по україн-
ськи, вірючи, що рівноправність мов у Польщі
не є пустою фразою. Касовий урядовець пош-
тового уряду у Мостах Великих заявив о. Гоць-
кому, що грошей не виплатить тому, що пере-
каз підписаний по українськи а не „в єнзику
паньствовим". Невжеж українець не має права
навіть переказу підписати в рідній мові?!

— **Книжка про самовбивства.** Німецький пись-
менник Арно Ган видав твір п. з. „Зріст життє-
вої енергії", присвячений справі самовбивств.
Він пише, що в Німеччині щодня 10 осіб кін-
чить життя самовбивством. На міліон населення
є 200 самовбивників. Найбільше самовбивств є
на весну, жонатих самовбивців є далеко менше
як кавалерів, жінок менше на 50 проц. ніж чо-
ловіків. Автор твору звертає увагу, що кількість
самовбивств по війні збільшилась нечувано, а
причиною цього є економічна кріза, ослаблені
нерви і наслідком війни зломана воля до життя.

— **Королівські заручини.** Наслідниця голянд-
ського престолу княжна Юлія закінчила 21. рік
життя і в наближчому часі заручиться із сином
шведського наслідника престолу князем Зіґ-
вертом. Голяндська королева Вільгельміна ви-
їхала з дочкою на вакації до Норвеґії, де відві-
дають родину князя Зіґверта.

— **З українського наукового життя за кордо-
ном.** Українське Природничо-Математичне Т-во
при Укр. Вис. Педаґоґ. Інституті ім. Драгома-
нова в Празі (бувше Укр. Біольоґічне Т-во) в
академічному 1929-1930 р. відбуло 12 засідань з
них два засідання були присвячені адміністра-
тивним справам. Наукові доклади були слідую-
чі: 25. жовтня 1929 р. проф. д-р Гармашів:
„Аллерґія та аллерґени", 7. листопада 1929 р.
доц. д-р Дольницький: „Життєвий простір на у-
країнських землях", 21. листопада 1929 р. доц.
д-р Орлов: „Деякі нові дані та спостереження о
базичних фосфатах", 5. грудня 1929 р. проф.
д-р Гармашів: „Спадковість аллерґічних явищ",
5. грудня 1929 р. доц. д-р Герасимечко та д-р
Шлендик: „До фізико-хемії міжповерхней", 30.
січня 1930 р. доц. д-р Гула: „Окремий випадок
в теорії затьм сонця", 30. січня 1930 р. доц. д-р
Доцьницький: „Европа та Азія чи Евразія", 20.
березня 1930 р. д-р Пасічник: „Деякі відомости
про мікрофльору р. Беровнки", 2. травня 1930
р. інж. Грицай: „О діланню сил, що дотепер не
були як слід узгляднені у фізичній ґеоґрафії та
інших природничих науках", 2. червня 1930 р.
доц. інж. Риндик: „Балістична ґіпотеза світла"
І. часть, 12. червня 1930 р. проф. Щербаківський:
„Звідомлення про III. конґрес славянських гео-
графів і етнографів в Білгороді", та „Про один
з біопсихічних інтеґралів", 24. червня 1930 р.
доц. інж. Риндик: „Балістична ґіпотеза світла"
II. часть. Товариство є членом Українського А-
кадемічного Комітету в Празі. Засідання відбу-
ваються в помешканню Укр. Пед. Інституту в
Празі II., Школьська ч. 8., де є також місце о-
сідку Товариства. Загальні Збори відбулися 20.
III. 1930. на яких була обрана президія в складі
проф. д-ра Гармашова — голова, доц. д-р Ґула
— заст. голови; секретарем — д-ра Пасічника;
скарбником-бібліотекарем — д-ра Малика. До
Ревізійної Комісії: доц. Дяконенко, проф. д-р
Чижевський та доц. д-р Дольницький.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 2. ц. м.
масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра
молока 24 сотиків; літра сметани 1·30 зол.; хопа яєць
6·60—6·70 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:
Замкнений.

Малий Міський Театр:
Понеділок, 4. серпня, година 8. вечором
„Потрійне весілля".

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: Володарка кохання.
КАСІНО: Тайна кімнати ч. 13. Я хочу на полотно!
КОЛЬОСЕЙ: Нечинне
КОПЕРНИК: В ніч по здраді. Верни, все прощаю.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату Кіно зачинене.
МАРУСЕНЬКА: В ніч по здраді. Верни, все прощаю.
ОАЗА: Каріера нинішнього молодця.
ПАЛЯС: Шалений князь.
ПАН: Божий бич.
ПАСАЖ: „За кулісами цирку" і звукові додатки.
ПРОМІНЬ: З причини реконструкції замкнено.
СТИЛЕВЕ: Мущина, якому платять. Кавове серце.
ФАТАМОРҐАНА: Мадярська рапсодія.
ХИМЕРА: Невідомий батько.
УТІХА: Чортова дочка. Пан вахмайстер на відпустці.

Програма радіо.

Середа 6. VIII. 1930

Варшава (1411,7) 12·30 Програма для дітей. **Гельсінгсфорс** (221,4) 19·00 Акордіон. **Ляйпціґ** (259) 16·30 Концерт орхестри. **Льондон** (356,3) 19·40 Орхестра. **Берлін** (418) 16·30 Популярний концерт. **Стокгольм** (436) 20·15 Чеська народня музика. **Рим** (441) 17·30 Концерт. **Лянґенберґ** (473) 12·10 Грамофонові плити. **Прага** (487) 19·35 Російські пісні. **Міляно** (501) 12·15 Легка музика. **Відень** (516,8) 20·05 Концерт цитр. **Мюнхен** (533) 17·25 Програма для дітей. **Будапешт** (550) 12·05 Російська орхестра. **Москва** (825) 11·00 Музика й естрада. **Харків** (1304) 15·50 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр „Кооператива" у Львові. Український Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові:
Турка н/Стр.
5. VIII. „Паяцик".
6. VIII. „Троянда Стамбулу".
7. VIII. „Церковна Миш",
8. VIII. Ревія: „Раз та добре".
9. VIII. „Барон Кіммель".
10. VIII. „Доллі".
11. VIII. „Медді".
12. VIII. „Ой, не ходи Грицю".

Вища Школа Торговельна в Кракові. Студії тревають 3 роки. На 3. році студій приходить спеціалізація 5 ділів: 1. загально-торговельний; 2. товарознавчо-експортовий; 3. орієнтальний; 4. педаґоґічний; 5. господарки самоврядування — Зголошення на студії приймає дирекція почавши від 1. IX. 1930 р. до 1. X. 1930 р. в Кракові, вул. Сенкевича 4. До зголошення треба залучити для слухачів звичайних: 1. свідоцтво зрілости; 2. документ військовий; 3. свідоцтво моральности (в разі перервання студій). — Для надзвичайних слухачів: 1. свідоцтво укінчення 8. кл. гімн. або свідоцтво укінчення учительської семинарії. 2. документ військовий; 3. свідоцтво моральности (в разі перервання студій). Оплата виносить: чесне 365 зол. річно, вписове 25 зол. — Чесне може бути розложене на 9 місячних рат. — По ближчі інформації звертатися підчас ферій на адресу: **Микола Познаховський,** абсольвент Вищої Школи Торговельної (в Кракові), Зборів, а після ферій на дижурах Української Студ. Громади, в салях Ягайлонського університету у Кракові. — **Секція Студентів Вищої Школи Торговельної при У. С. Громаді у Кракові.**

Новий Український Театр дир. П. Карабіневича. 2341
Болехів:
5. VIII. „Тітка Карла".
Прийму до хору доброго сопрана і тенора. Зголошення надсилати разом з фотографіями.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає